

SINKOVITS PÉTER

A megújulás stációi

Lajta Gábor kiállításai
Egerben és Budapesten

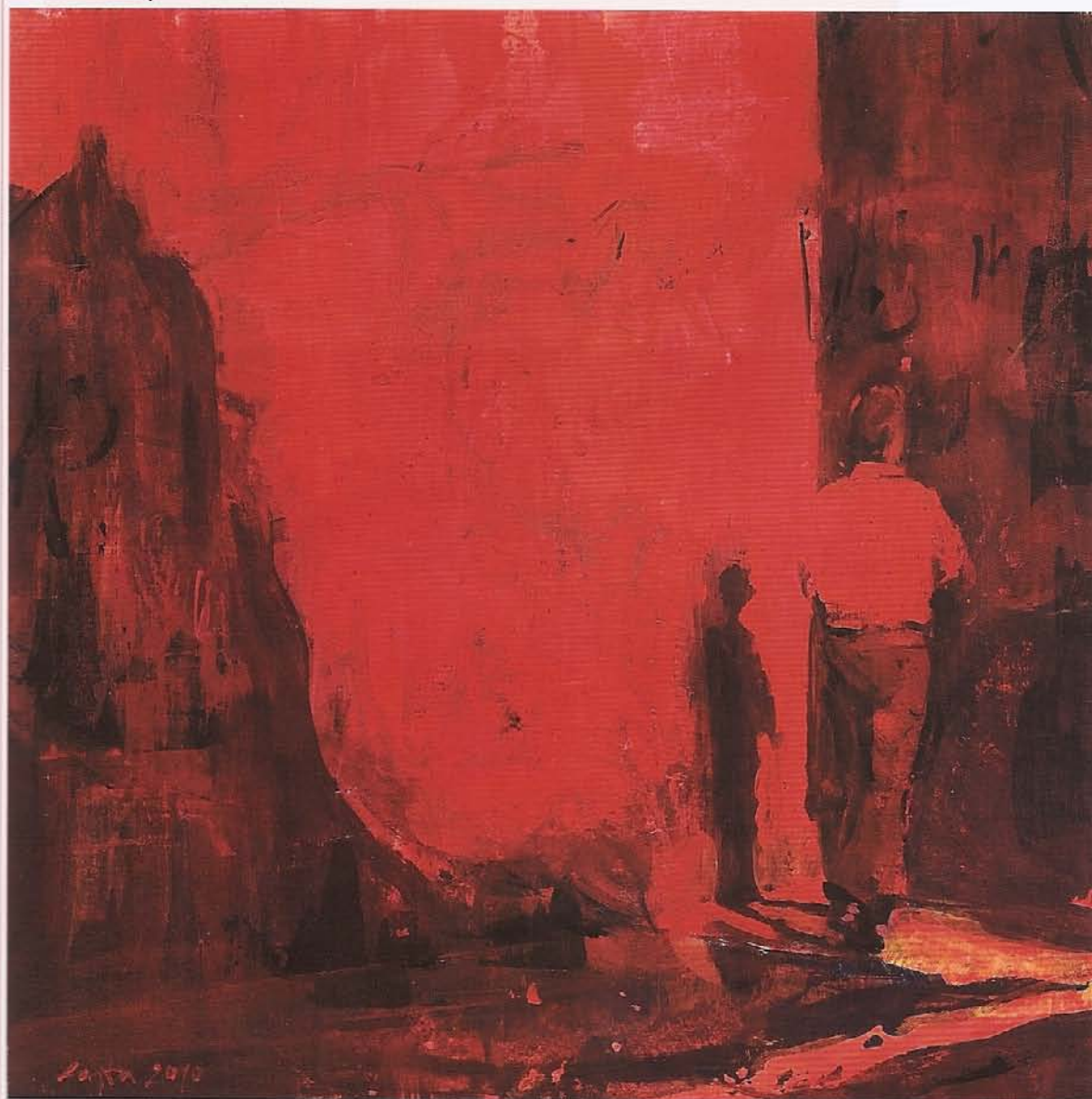
Templom Galéria, Eger, 2010. X. 16–XI. 5.
Forrás Galéria, Budapest, 2010. XI. 11–27.

Nagy választás elé kerül a művész, amikor régi, bevált festői stílusát, festői eszköztárát kívánja megújítani, a változás, a változtatás kínzó, de kényszerű pályáját járja. Készítés érez arra, hogy elmozduljon onnan, ahol korábban számtalan biztató eredményt mutatott fel, mert az önisméltés réme, az ellaposodás, a kiüresedés félelme cselekvésre serkenti. Sokan nem ismerik fel ezt a veszélyt, örülnek a megszerzett festői eszközök birtoklásának és magabiztos felhasználásának.

Lajta Gábor más utat választott, úgy érzi időről időre meg kell újulnia, új festői nyelvezetet kell kipróbálnia. Ennek a módszernek a kidolgozásában bizonyára szerepet játszik a mesterként elfogadott Molnár Sándor festőjögája, aki hétvékenként vált stílust a jóga periodizációja szerint, s az elkerülhetetlennek tartott folyamat minden gyötrelmét magára vállalja. A másik választott mester, a Párizsban alkotott,

2007-ben elhunyt művész, Csernus Tibor is a festői megújulás híve volt. Ő élete végéig kitartott az ábrázoló festészet mellett, példát mutatva Lajtának is, hogy ebben a művészi felfogásban mind a mai napig számtalan lehetőség rejlik, csak megfelelő szellemi felkészültséggel kell a vászon elé állni. Molnár is,

Lajta Gábor:
Távolodó férfi
(1. változat), 2010
akril, karton,
30x30 cm

Csernus is a művészettörténet nagy mestereit tanulmányozták, de nem azért, hogy formanyelvüket utánozzák, hanem éppen ellenkezőleg, hogy a nagyszabású életművek tanulságait saját művészi rendszerükbe illesszék. Csernus első periódusában a magyar festészet realista hagyományait követte, a bernáthi poszt-nagybányai stílust, majd megteremtette a szürnaturalista vagy mágikus realista festészetet. Ezt követően Caravaggio ihlette archaizáló mitologikus jeleneteket fest, majd egy újabb korszakában Hogarth mozgalmas,

kaotikus világától. A kocsmái enteriőrökben figurák jelennek meg, mellékszereplőkként olykor aktok is felbukkannak a női szépség hírnökeként. Képi megformálásuk egyre biztosabban kezelt eszközökkel történik, a realizmus és a hiperrealizmus lenyomatai kezdenek beszivárogni a festmények közegébe. A következő korszakában már az aktok veszik át a vezető szerepet, betöltik a képmezőt, bemozdul a testtartással a kompozíció középpontjába kerülnek. Az őket körülvevő neutrális tér, a műterem szeglete vagy a fürdőszoba hűvös magánya adja életterüket. Egy rájuk vetett kabát súlyos fekete foltja vagy egy mosdótál vastraverze, melynek képi jelentőségét a sötétben kirajzolódó

árnyék tovább fokozza, fenyegető jelenlétükkel a mezítelen női test kiszolgáltatottságát, esendőségét hangsúlyozzák.

A következő stációt az éjszaka festményei képezik, amelyek inspiráló forrásának a Sziget-fesztivál színes kavalkádját tekinthetjük. Előképek egész sora kínálkozott a művész számára, de a legjelentősebb kiállítási együttes kétség kívül a müncheni Haus der Kunstban 1998 novemberétől 1999 február elejéig megrendezett *Die Nacht* című tárlat. Aki látta, joggal állíthatja, hogy a 90-es évek egyik legjelentősebb képzőművészeti rendezvénye volt Európában. A szervezők összegyűjtötték a világ minden tájáról a művészettörténet szinte minden meghatározó mesterét, akiket a fény-árnyék, az éjszaka, a sötétségbe betörő fényvel modellálás módszerének legnagyobb alkotóiként tartunk számon.

Lajta ebből a kiállításból különös módon egy kevésbé közismert, Itáliában működött 17. századbeli német festő, Adam Elsheimer tette a legnagyobb hatást, aki nemcsak Lajta Nox-kiál-

lításainak egyes nagyméretű vásznain érezteti hatását, hanem a sötét színességben felgyúló helyi fényekkel előrevetítette inspirációját Lajta legújabb munkáira is.

Így legutóbbi kiállításán, a Forrás Galériában a bejárattal szemben, a főhelyre került *Incidens* című képen is érezhető ez a sötét színesség, amely mintegy átmenetet képez a korábbi korszak műveivel, hiszen itt még a jól kivehető figurákat és a tárgyi környezetet megtartja. A kompozíció középpontjában, reflektorok fényeivel kiemelt helyre került a táskájában kotorászó férfialak. A cselekmény nehezen értelmezhető. A sötét utcán elmosódó alakok tűnnek elő,

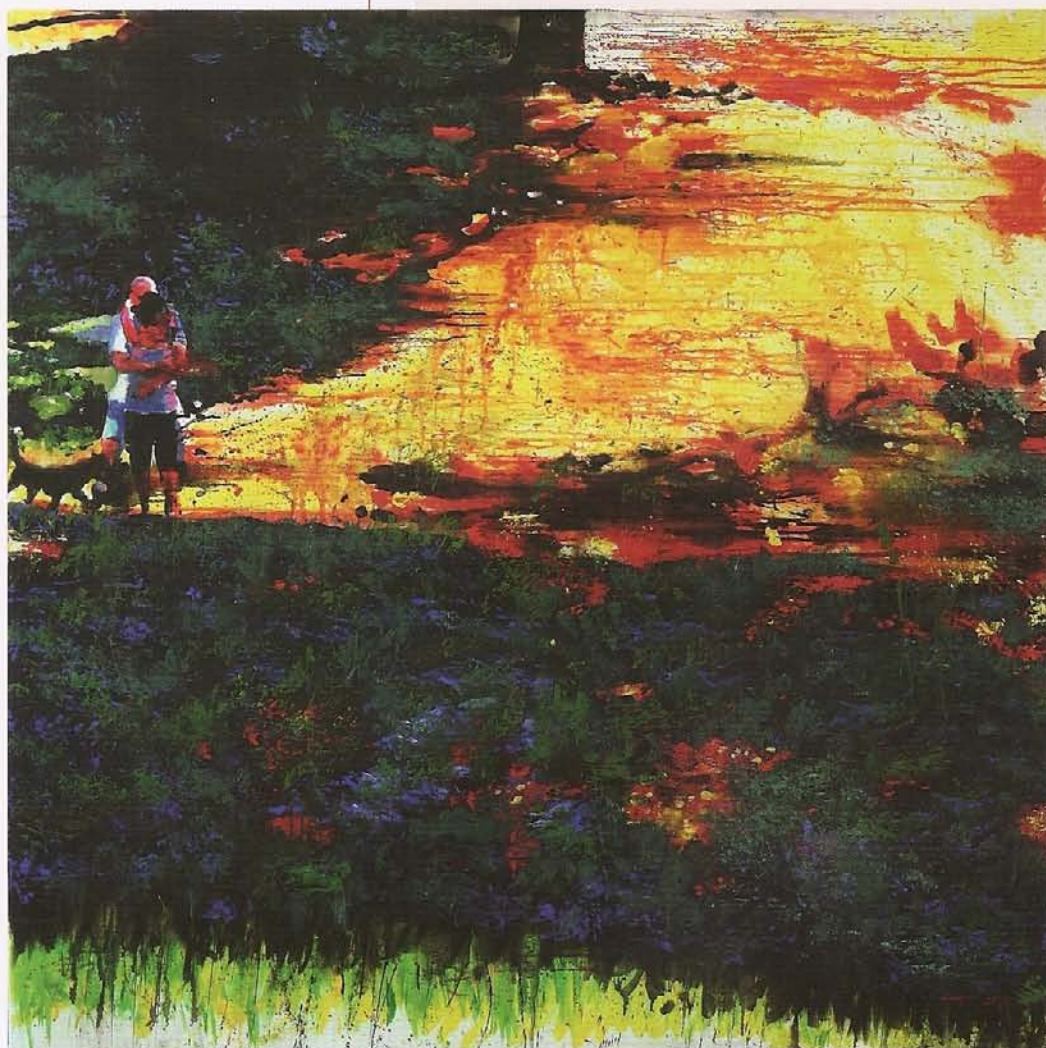

foto: Lajta Gábor

Lajta Gábor: Domboldal, 2010
akril, vászon, 150x150 cm

sokszereplős festményeinek inspirációjára mindennapos drámai történeteket, utcai életképeket jelenít meg.

Lajta első, 1988–1991-ig tartó absztrakt expresszionista korszakában is megjelennek a figurális utalások, s ezt a periódust legutóbbi katalógusában a *Jelentés a káoszról* címmel jellemezte. A figurativitás térnyerésével 1995-ig tartott a felkészülés a nagyobb szabású művek beéréséig, ekkorra távolodik el végérvényesen az expresszionizmus kissé

akik a fényben álló férfira tekintenek. A környezet ismerős lehet, talán egy belvárosi utca, melynek perspektíváját a mélységben felderengő fények jelzik, s ezek adják meg az öreg házak ódon karakterét.

Az *éjszakai portás* című képen is fellelhetők még a tárgyi vonatkozások, a kívülről betekintő nőalak, illetve a fülkében ülő portás figurája, de itt már a szigorúan komponált erőteljes barna, vörös, sárga és kék színelületek absztrakt foltjai átveszik a vezető szerepet. Noha ez az absztrakciós folyamat szinte megállíthatatlanul végigvonul a kiállítás művein, a művész nem tud végérvényesen lemondani az ábrázoló motívumokról; úgy tetszik, igényli a kép látványszerű, sőt akár narratív síkját is. Ez a tendencia folytatódik *A távolodó férfi* című képen, ahol a környezet nagy expresszív vörös foltjai szinte felisszák a vörös inges férfi elnagyolt figuráját. A következő fázis a *Domboldal* ölelkező szerelmespárja kutyával. A sárgán elnyúló földnyelvet dús, mélyzöld vegetáció övezi (a festék felhordása cseppet sem realista, hanem a legkülönbözőbb módon csorgatott, fröcskölt), betöltve a kép szinte teljes felületét, s ebben a környezetben jelennek meg staffázs figuraként, mellékszereplőként a szerelmesek.

Ellentétes úton járt *A zebegényi erdőben* (*Hommage á Szőnyi István*) című festményen, ahol narancsvörös és sárga fényfolyamok sorjáznak, átlósan ritmizálva a kékeszöld pázsitos, fás környezetet. Minden jelszerű, még a kompozíció középpontjába helyezett impresszionisztikus nőalak is. Hasonló felfogásban készült a *Városligeti tópart* című, szintén nagyméretű, 150x150 cm-es mű: itt is a parton üldögélő szerelmespár elmosódó sziluettje, valamint a szinte szétrobbanó színekavalkádba élesen belemetsző stég és korlát utal az ábrázolásra, a tárgyi világra. A *Bepillantás* című kép középpontjába helyezett, s a szinte fotografikus hűséggel megfestett két férfi bemozduló feje a rénsnyire széthúzott szinpadí függöny piros-lilás színzuhatagában jelenik meg, felillantva a hiperrealizmus jellegzetességeit. A *Kék aluljáró* és a *Vörös aluljáró* valóságos helyszínekről készült, mint a festmények legnagyobb része, de a művészt kizárólag a színek és a fények együttműködése érdekli, ahogy a monokróm közeget felváltva az aluljárót elárasztó fényár a képet vizsgáló szemnek pihenőt teremt.

Lajta Gábor legújabb festői termésének korábbi saját munkáihoz (és realista festő kortársaihoz) képest egyik újdonsága a korábbi tónusos színek felbontása és tiszta színek alkalmazása. Formailag pedig mintha újrapróbálná a 19. századi festők útját az absztrakció felé, de immár nem az izmusok módszereivel, hanem a 21. század újfiguratív festészetének polifón eszközeivel, beépítve a gesztusfestészet vagy a monokromitás tanulságait. Régebbi aktképeihez és éjszakai tájaihoz hasonlóan azonban most is alapve-

foto: Lajta Gábor

Lajta Gábor:
Ablakból láttam, 2010
akril, vászon, 150x150 cm

tően a nagy üres, olykor geometrikus felületek és az organikus részletek kontrasztjai jellemzik. Lajta képei azonban természetesen nem informel festmények, hanem a megformáltság víziói, az ábrázolt motívumok sejtelmes homályba veszve, vagy a kép szövetébe olvadva, olykor realista közegként, olykor emlékkép gyanánt, minden munkáján fel-felbukkannak. Ez az egyöntetű sokszínűség adja meg mindkét új kiállításának karakterét, s jelzi azt a következetes utat, amit Lajta Gábor az évek során bejárt.